

Ge Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / P. Houtman

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **1036**

P. Houtman

De kerkenraad en het bos

MEDITATIEF **1040**

H.P. Dam

Nog in de nacht

WANDELEN
MET GOD **1041**

J. Luiten

Vergeven en recht doen

UIT ALLE VOLKEN **1043**

W.M. Bakker

Abraham

ACHTERGRONDEN **1044**

R.D. Anderson

Met gebruik van Gods wet

LIED VAN DE WEEK **1049**

A. de Heer-de Jong

Lied 447: 'Geest van
hierboven'

en verder...

Meegelezen

DE KERKENRAAD EN HET BOS

De grondgedachte van het Nieuw bestuursconcept voor de brede kerkenraad is meteen een diep-wijze les, die elke kerkenraad ter harte kan nemen. Laat de kerkenraad zich concentreren op haar eigenlijke taak: geestelijk leiding geven aan de gemeente. Dat is makkelijk gezegd; het lijkt voor de hand te liggen. Veel kerkenraden willen dat ook best, maar ervaren de praktijk als uitermate weerbarstig. Om dit principe in praktijk gestalte te geven is er heel wat nodig; dat geeft dit plan aan. Over die doorvoering in de praktijk straks meer. In ieder geval: dit principe staat als een huis. Geen praktische bezwaren zijn voldoende steekhoudend om het onderuit te halen. Er mogen nog zo veel machtige bomen staan, de kerkenraad moet het bos in het oog houden. Dat betekent: de nodige afstand nemen; visie ontwikkelen. Laat de kerkenraad zich bezig houden met de vraag hoe wij in de wereld van vandaag christen moeten zijn. Hoe de gemeente de toerusting uit de Schrift vindt, de geestelijke wapenrusting, om sterk te staan. Hoe je in de stress van het moderne leven omgaat met God. Wat de goede werken zijn, die de Heer in onze situatie van ons verwacht. Hoe de ouderen de jongeren voorgaan in een leven in geloof, hoop en liefde, zo dat het de jongeren duidelijk wordt hoe levensbelangrijk duf is ook voor hen. Laat de kerkenraad daarover nadenken, studeren en onderling overleggen. En daarin zelf het goede voorbeeld geven; laten de ambtsdragers elkaar daarop aanspreken. De eerste vraag is: Doen we de goede dingen? Daarna komt pas de vraag: Doen we de dingen goed?

Houding

De kerkenraad moet veel delegeren en besturen op afstand. Het concept constateert bij kerkenraden nogal wat tekort aan deskundigheid op dit gebied. Maar vóór de deskundigheid komt m.i. de houding, de mentaliteit. Wat zijn de dingen waar we ons echt druk over kunnen maken? en móeten maken? Als je daarmee begint, dat zal je vervolgens ook duidelijk worden wat je moet delegeren. Met concept hoespreekt verder niet zelf deze inhoudelijke. Geestelijke leiding. Het laat het ontwikkelen van Geestelijke visie aan de kerkenraad over. Het bewijst ons de nederige, maar belangrijke dienst van het aange-

ven van structuren die uit dit principe voortvloeien. Die structuren moeten de ruimte aangeven waarhinnen de kerkenraad zich in de praktijk op die hoofdzaken kan concentreren. Eigenlijk dus de werkwijze van Handelingen 6: 1-6.

Structuren zijn secundair. Eerst de inhoud, dan de structuur. De grootste fout die je met structuren {welke dan **ook**} kunt maken - behalve ze allemaal te willen afschaffen - is: er teveel van te verwachten.

Beginnen met waar het om gaat. Uitgaande daarvan, moet je een goede structuur opzetten. En als er een structuur is, die belemmerend werkt, die op de helling nemen.

Thema en verdeling

Tegelijkertijd vloeit uit deze opzet van het concept een zwakte ervan voorl. Als kernzaken voor de kerkenraad worden vier terreinen aangegeven: verkondiging (incl. zending en evangelisatie), pastoraat, catechese/onderricht en diaconaat.

Misschien is dit rijtje bedoeld als niet meer dan een voorbeeld uit de losse pols. Je kunt zo'n rijtje opstellen, aansluitend bij de bestaande praktijk; deze punten

pakken we eruit als de meest wezenlijke. Dan ligt het niet voor de hand om zending en evangelisatie hij verkondiging onder te brengen. Dat zijn aparte beleids-terreinen. Zeker de zending kan in de praktijk in de meeste gemeenten best aan een commissie worden opgedragen, zoals al gebruikelijk is.

De andere mogelijkheid is: zo'n takenrijtje principieel opzetten. Maar dan moet je eerst de Geestelijke visie op de gemeente onder woorden brengen, want daar moet zo'n takenrijtje uil voortvloeien. Dat doet de werkgroep niet. Wat dat betreft doet ze denken aan een dominee die

bij het maken van zo'n preek zo'n verdeling-in-punten formuleert voordat hij een thema heeft. Principieel hoort inderdaad evangelisatie en zending (in deze volgorde: van dichtbij naar ver weg) bij de verkondiging. Maar principieel is er, in een reeds lang bestaande gemeente, ook weinig onderscheid tussen verkondiging en catechese/onderricht. Het onderscheid ligt meer in de iverkvoicingen.

Liturgie

Maar vooral is er principieel nog een heel belangrijk beleidsterrein, dat over het hoofd is gezien. In tien niidden van her gemeente-leven staat de credienst. Dat is de hron van alle beleidsterreinen. Zo heeft een van de werkgroepleden, Prof. Te Velde, het terecht aangegeven In zijn vierdelige *Gemeentebouw*. Als dat het centrum is, dan moet het in de kerkenraad ook centrale aandacht hebben! Dan kun je dat niet aan een commissie overlaten, zoals iuu wel gebruikelijk is en in dit plan ook wordt geadviseerd. In de gevoeligheid van de gemeente voor liturgische zaken zit - even afgedacht van alle inhouden - misschien toch wel meer wijsheid dat er vaak aan wordt toegeschreven. Ook de gezangen, een actueel punt dat hier met de nodige humor wordt gerelativeerd, verdienen dat een meer vooraanstaande plaats. Dit brengt mij op de meerdere vergaderingen. Zaken rond de inderdce vergaderingen moet de kerkenraad ook delegeren, zegt de werkgroep. Daarmee staan de meerdere vergaderingen er gekleurd op! Is het niet zo dat het veel verschil maakt waar hun agendapunten en besluiten over gaan? Is het in de huidige praktijk echt zo ondenkbaar dat de meerdere vergaderingen echt leiding geven, op gebieden waar het Geestelijk op aan komt? Zoals

KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP.

DRS. A. L. Th. DE BRUIJNE

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E. A. O. BOER, DRS. B. BOS,

DRS. I. D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,

PROF. DR. B. KAMPHUIS,

DRS. B. LUITEN, DRS. K. O. VRIES

MEDEWERKERS:

J. J. D. BAAS, J. M. DE JONG,

DRS. A. S. VAN DER LUGT

DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Dr. Damstraat 174. 8262 GJ Kampen. Tel. (038) 3310886.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan: De Reformatie, Postbus 24. 8260 AA Kampen

UITGEVER

Print Media bv, Bedum Technische Realisatie Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7.9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax: 050 - 3012732

(o.v.v. Reformatie)

E-mail: reformatie@scholma.nl

Aanlevering advertenties in overleg

ING Bank 66 30 92 620

ABONNEMENT

f 92.50 per jaar Studenten f 77 - per jaar (binnenland) f 179,- per jaar (buitenland zeepost) Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden

Losse nummers f 2.50 (incl. Porto)

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

de Generale Synode inzake de eredienst of inzake echtscheiding, of de classis Dokkum/Buitenpost inzake het jeugdbeleid? Ik denk ook dat er andere punten zijn die een tijdlang een plaats in het centrum van het kerkenraadsbeleid verdienen. Bijvoorbeeld samensprekingen om tot eenheid van de ware kerk te komen. Beslissend is telkens je visie op het geheel van de Geestelijke leiding van de gemeente.

Wat is de kerkenraad?

Een volgend kritiekpunt richt zich meer op het fundament van deze nota. We hebben hier een plan voor de 'brede kerkenraad'. Die moet een geestelijke visie ontwikkelen. Maar is dat niet juist de taak voor de 'smalle kerkenraad'? Waar blijft die in dit concept?

Je zóu in een plan als dit kunnen aansluiten bij de praktijk: we kennen de 'brede kerkenraad', die een overladen agenda heeft, en die willen we hulp bieden. Dat is urgent. Je kunt niet wachten niet ingrijpen in de praktijk tot dat eerst alle kerkrechtelijke en exegetische discussies (uitleg van Schrift en van belijdenis) zijn beslist. Die lopen al eeuwen en kunnen nog wel net zo lang doorgaan.

Maar de werkgroep gaat verder. Zij geeft ook een (zeer beknopte) bijbelse onderbouwing. Zij wijst erop dat in het Nieuwe Testament slechts één keer van een kerkenraad als raad van oudsten (presbyterium) sprake is. Dit argument snijdt geen hout. Op cruciale plaatsen in het Nieuwe Testament is sprake van oudsten. Ik noem Handelingen 14: 23 - de apostelen stelden in elke gemeente oudsten aan. En Handelingen 20: 17 e.v.: de apostel draagt bij zijn afscheid de verantwoordelijkheid voor de gemeenten aan de oudsten over. Ik noem

ook nog Titus 1: 5 e.v. en 1 Petrus 5: 1-4. Het woord 'oudsten' duidt een leidinggevend collectief aan. In al deze bijbelplaatsen komen we een diakenen tegen.

Man en vrouw

Hel vraagstuk van de relatie tussen kerkenraad en diakenen is erg delicaat. Het doet mij vaak denken aan de discussie over de verhouding tussen man en vrouw: niet 'meer-minder' en toch ook niet helemaal gelijk. Juist de afgelopen veertig jaar is er over de relatie kerkenraad-diakenen veel geschreven. Prof. J. Kamphuis ontdekte: "De diaken is altijd in gezelschap". Inderdaad: waar diakenen worden genoemd, zijn altijd eerst opzieners de revue gepasseerd; maar waar we oudsten tegenkomen, is van diakenen vaak geen sprake. We leerden weer, in navolging van de kerkorde, spreken van 'kerkenraad' en 'kerkenraad met diakenen'. Prof. Van Bruggens exegetische bevindingen (met name in zijn boek *Ambten in de apostolische kerk*, maar ik denk ook aan zijn eerdere artikel *Diakonessen spoorloos*) gaan nog wat verder. Ook al neem je niet al die conclusies over, je kunt toch niet zonder meer aan deze discussie voorbijgaan.

In het concept is de 'smalle kerkenraad' niet veel meer dan een sectie uit de 'brede kerkenraad'. uitvoerend orgaan van het persoonlijk pastoraat, waarvoor de 'brede kerkenraad' het beleid heeft vastgesteld. Dat is in ieder geval veel te mager.

Zou het ook kunnen zijn, dat één van de factoren die geleid hebben tot het uitdijen van de organisatorische kerkenraadsagenda is: dat het zwaartepunt al meer verschoof naar de zogenaamde 'brede kerkenraad'?

En zou de kerkenraad, als raad van oudsten, niet zijn allereerste test-case in het delegeren krijgen

(delegeren inclusief zelfstandigheid geven en laten!) in de manier waarop hij met de diakonie omgaat?

Gaven

Nieuw BestuursConcept heet het stuk, met nauwkeurige weergave van de hoofdletters. Het wordt ook al afgekort als NBC. Het woord 'nieuw' was strikt genomen niet nodig geweest; verwarring met een eerdere publicatie van een bestuursconcept lijkt me uitgesloten.

Ik heb het concept bescheiden genoemd in zijn doelstelling, maar het is nogal pretentieus in zijn presentatie. Op het eerste gezicht ziet het eruit als een totaalpakket, dat vraagt om overname in één keer. Maar, dan is het wel een heel groot pakket. Je moet meer naar gaven kijken dan naar taken. staat er ergens. Dat is ietwat eenzijdig. Er zullen toch allerlei taken moeten worden vervuld waarvoor moeilijk gaven te vinden zijn.

Toch is het een waardevolle opmerking als correctie op een bestaande praktijk. Je moet geen mensen in commissies benoemen op geen andere grond dan hun trouwhartigheid en beschikbaarheid. Ook meerdere vergaderingen kunnen deze opmerking ter harte nemen.

En je moet nu eenmaal roeien met de riemen die je hebt. Misschien moet je bepaalde dingen gewoon laten liggen.

Een gemeenlieuwigheid kundig inzicht, dat trouwens ook in organisaties in het algemeen opgeld doet, is dat mensen het best lot hun recht komen als je echt 'delegeert' zoals de werkgroep het bedoelt: als je ze ruimte laat om naar eigen inzicht en gaven te functioneren. Je moet ze niet teveel tol in details voorschrijven hoe ze hun werk moeten doen, zoals ambtenaren in een bureaucratische organisatie.

Ook in de evaluatie achteraf moet je je beperken tot hoofdzaken en niet allerlei details willen overdoen.

Als je mensen de ruimte laat om te vertellen en te laten zien wat ze zelf kunnen en zelf voor ideeën hebben (ik denk aan de 'gaventest'), zul je veel meer gaven in de gemeente ontdekken die anders verborgen waren gebleven. En dan zullen mensen zich ook met veel meer plezier inzetten. Het is een algemeen inzicht, waar de praktijk altijd weer bij achterblijft; een nog steeds actuele lcs dus.

Optimistisch

Toch vind ik het concept rijkelijk optimistisch in z'n veronderstelling over de rijkdom aan gaven die in de gemeente aanwezig zijn voor alle mogelijke specifieke taken. En er moet wel erg veel 'toegerust' worden. De kerkenraad mag dan allerlei taken delegeren, er komen wel allerlei toerustingstaken, ook voor specifieke functies. hij. En die kerkenraad heeft op zijn hcart ook weer veel toerusting nodig. Wie rust de toerusters toe? En: wat gaat dat kosten, aan tijd, inspanning en (voor cursussen en dergelijke) geld?

Kerkenraden hebben voor de problematiek waar dit stuk zich op richt, her en der al wel verschillende oplossingen uitgeprobeerd, maar die zijn niet gelukt, wordt hier gezegd. Waar lag dat aan? Waar haalt de werkgroep het vertrooiwen vandaan dat het dan deze keer, met dit plan, wel zal lukken? Is dit plan ook niet te zien als een van de vele ideeën die kerkenraden van elders overnemen?

Ik bedoel dit niet sceptisch, maar als vraag om bezinning. Ik weet niet in hoeverre de werkgroep mijn kritische opmerkingen als 'weerstand' zal labelen. Voorzover ze dat doen, lijken de broe-

ders me competent genoeg om die 'weerstand' om te zetten in creatieve energie'.

Gebruik

Tenslotte een opmerking over het werken met dit stuk. Op het eerste gezicht lijkt het alsof het bedoeld is als een totaalpakket; en inderdaad, als je vanuit die gedachte gaat 'werken met het NBC', dan zul je daar wel begeleiding bij nodig hebben.

Dat is niet de bedoeling. De bedoeling is uiteindelijk, zo hebben we in de pers kunnen lezen, dat kerkenraden zelfstandig hiermee werken. Alleen: als een kerkenraad vastgelopen is en zo snel mogelijk naar een andere opzet toe wil, dan zal wel begeleiding nodig zijn. Als het crisis is, moet er een dokter hij komen. De therapie verloopt dan schoksgewijs. Het is te hopen dat kerkenraden zoveel mogelijk zelfstandig met dit stuk gaan werken. Net als met andere publicaties en ideeën. Niet direkt zich uitleveren aan het 'nieuwe licht' en alles overhoop willen. halen. Niet denken dat je met een stuk begeleiding 'toegerust' wordt tot 'deskundige' in het leiding geven. Je moet dit stuk als kerkenraad zelf lezen, overwegen, toetsen op z'n bruikbaarheid in de eigen gemeente.

Het begint al met de analyse van de situatie. Herkennen we dit beeld? Het concept is inderdaad, zoals het vermoedt, vooral toegesneden op grote gemeenten.

Kleine gemeenten kunnen er ook hun winst mee doen, maar dan wel selectief.

"Terug naar de kern" - die leus komt rechtstreeks bij de gemeentenpbouw-deskundige dr. J. Hendriks vandaan. Laat ik ook nog een slogan van hem mogen citeren: "Werk dakpansgewijs". Eén stap tegelijk. kijken of tict lukt, en dan een volgende stap overwegen.

Tussen de oren

Geestelijk beleid: dat betekent eerst zelf op de knieën, bidden om Geestelijk inzicht, luisteren naar de Geest, en van daaruit aan het werk.

Dan kun je je plannen ook aan de gemeente uitleggen. Het concept benadrukt dat niet, maar dat zal een kerkenraad van meel af aan moeten doen: de gemeentec erbij betrekken. Er zullen weerstanden zijn. Dan moet je vanuit een positieve overtuiging kunnen praten. Niet eerst vertellen: Dat-en-dat gaan wij voortaan minder of helemaal niet meer zelf doen, maar: Daar-en-daar gaan wij ons op toeleggen! Ook delegeren is. lijkt me, niet in de eerste plaats een kwestie van deskundigheid en techniek. Het vraagt om visie: dat je aan commissies en gemeenteleden kunt aangeven: Daar gaat het om!; vul dat nu zelf verder in. Het vraagt om een mentaliteit: de moed om je te beperken tot wat echt belangrijk is; de innerlijke rust om bijzaken kunnen loslaten. De volgende stap van de werkgroep is, zoals de pers heeft gemeld, het kerkverband onder de loep te nemen. Intussen is er na dit stuk, volop ruimte voor publikaties over: Wat zijn de hoofdzaken, waar het in de gemeente vandaag om gaat? Niet over bomen, maar over het bos. 'Gemeenteopbouw' - ja, maar tot wat? Waar naar toe?, inhoudelijk?

Ook als het daarom gaat, zal toch niet elke kerkenraad afzonderlijk het wiel hoeven uit te vinden.

Ds. P. Houtman is predikant van de Gereformeerde Kerk te Twijzel-Kollumerzwaag

*Waak op, mijn ziel, **wnak** op, harp
en citer; ik wil het morgenrood
wekken.*

Psalm 57:9

Hoog in de boom

Hoog in de boom, het is nor;
nacht. het is nog stil, zingt hij.
Aarzelend. maar steeds sterker.
Als voor het eerst, klinkt nieuw
zijn lied. Zijn hoge tonen klate-
ren het duister tegen.
Geroepen komt de morgen.

Diep in de grot

Diep in de grot. diep in het don-
ker, de vijand buiten op de loer.
zoekt hij zijn stem. Hij vindt zijn
harp en zingt het licht, de vrij-
heid tegemoet.
Geroepen komt de morgen.

Hoog aan het kruis

Hoog aan het kruis, in het diep-
ste duister, vindt Hij geen woor-
den en geen stem om mee te zin-
gen. Hoe eindeloos tellen deze
uren.
Mijn God, waar is de morgen?

Diep in het graf

Diep in het graf. het is nog nacht,
het licht is weggesloten, rekt Hij
zich uit. De aarde beeft, De engel
komt. Het licht flitst neer.
Geroepen komt de morgen.

Nog in de nacht

Nog in de nacht van angst. van
pijn. van tranen en van zorgen.
stem ik al vast mijn hart. ik roep,
ik zing.
Kom morgen, kom. ik kan niet
wachten.
Laat, Heer uw licht. uw liefde
schijnen.
Geroepen komt de morgen.

*Ds. N.P. Dam is predikant van de
Gereformeerde Kerk te Hardinx-
veld-Giessendam*

VERGEVEN EN RECHT DOEN

J. Luiten

De wereld **is** hard. Het barst van geweld en criminaliteit. Onverwacht hen je er zelf het slachtoffer van. Laten ze je geld dan maar pakken, als ze maar van je leven afblijven.

Zou je voor zo iemand wat over hebben?
Gelukkig dat er ook nog recht is.

Rij de Here Jezus lijken we in een heel andere wereld. **Aan** het kruis *bidt* Hij voor zijn vijanden. Hij *geeft* Zich voor hen. Toch, Jezus doet het in *onze* wereld! Voor ons. voor jou.

Wat zou je zelf doen?

Ga eens na, als ze *jou* wat aandoen. Misdad en geweld is er genoeg. Als het *jou* eens treft. Denk je dan ook: ik zal voor ze bidden?

Er zijn voorbeelden van mensen die veel voor een ander hebben overgehad.

Je redt iemand niet gevaar voor eigen leven.

Een reddingsboot die te klein is. En er is iemand die een ander voor laai gaan. Hij heeft **z'n** leven voor hem **over**.

Maai- als die ander eeti misdadiges is? Hij heeft *jou* bedreigd. Hij heeft het leven vsii zoveel mensen op **z'n** **geweten**. Zeg je dan ook: ga maar voor?
Natuurlijk niet.

Een misdadiger heeft ook rechten, maar voordat je zo iemand helpt...

Wat doet Jezus?

Maar Jezus doet het! Hij bidt voor zijn vijanden. De soldaten doen hun werk. **Wat** zegt het de soldaten nu wie Jezus is? Als Jezus zegt: 'Zc welen niet wat ze doen', dan geldt dat wel speciaal voor hen. Maar de Joodse leiders en Pilatus zijn hiervoor verantwoordelijk! Zij doen dit Jezus aan. onrechtvaardig en misdadig. Zou je voor hen bidden? *Jezus* bidt ook voor hen.

Jezus komt voor zondaars, uit genade. En dan gaat het voor ieder gelijk **op**. Voor God zijn we als zondaars allemaal gelijk. Jezus wil de mensen van toen niet de dupe ervan laten worden. als *Hij* gekomen is om te sterven voor *ons* **allemaal**.

Jezus' gebed laat zien: *zóver* gaat zijn barmhartigheid. Zelfs voor zijn vijanden.

Zo barmhartig is Hij voor ons allemaal. Wat je ook misdaan hebt. Voor de grootste misdadiger is er genade bij God. Nooit klopt je voor niets bij Hem aan. Altijd staat zijn hart voor je open.

Roepen om recht

Jezus had ook anders kunnen bidden. In menige psalm klinkt de roep om recht. Psalm 35: Here, voer mijn rechtszaak, doe mij recht.' Ze zullen je maar wat aandoen.

Dan mag je roepen om recht. ook bij God.

Jezus hier doet *precies andersom*. Hij bidt niet om recht, maar om vergeving.

Ja. eigenlijk, zo *is* Gods recht voor zondaars: om veegving te schenken.

Dat is de diepste toon ook in Psalm 35: pleiten mag je **op** Gods recht, maar **op** basis van genade, vergeving. Zo zingen we Psalm 35: Voer mijn rechtszaak, *toon ontferming*.'

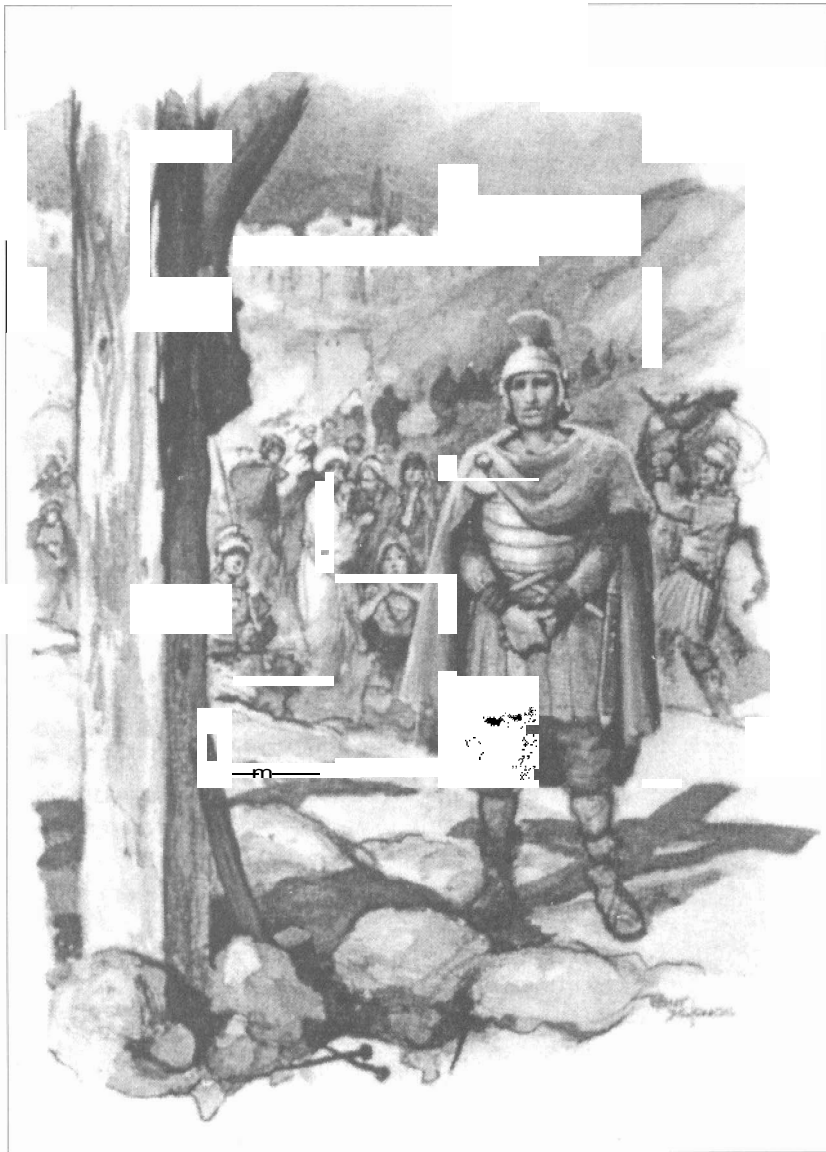
Omdat *Jezus* zo geleden heeft, wil God *ons* genadig zijn. Tegenover vijanden komt Hij voor je **op**. rechtvaardig als Hij is. Maar *uit genade*, dankzij Jezus. die ook onze zonden droeg.

Bekering gevraagd

Waren die soldaten nu gelijk voor hun hele leven klaar, nu Jezus **zn** voor ze bidt? En die Joodse leiders en Pilatus? Jezus bidt om vergeving **voor** wat ze *Hem* **hier** aandoen. Daarvoor *krijgen* ze ook vergeving. Maar voor verder zullen ook zij tot geloof moeten komen in Hem.

Na Pinksicren wordt dat hun zo gezegd. Petrus verkondigt hun **Jezus** als de Christus. Er is vergeving **voor** hen, als ze zich maar tot Jezus bekeren.

Daar hij het kruis doorzagen ze nog niet wat ze deden. Maar ná Pinksteren wordt dat anders. Daii wordt het hun verkondigd in het evangelie. De genade voorop: war heeft Jezus voor je gebeden. barmhartig **voor** jullie. Maas ook: kom dan nu tot bekering. Want

'Vader, vergeef het hun' ²

dan alleen zal het echt voor je zijn. Zoals Paulus later ook zegt: Laat je met God verzoenen, door het geloof in Jezus.³

Vergevingsgezind

Moeten wij nu ook barmhartig zijn tegenover ieder om ons heen? Fouten, misdaden vei-geven? God is ook *rechtvaardig*. Kijk maar in Psalm 35. Het recht mag en moet z'n loop hebben, ook ten goede en tot bescherming van Gods kinderen. Wij kunnen en hoeven niet doen wat Jezus heeft gedaan.

Maar je kan wel laten merken dat je bij deze Jezus hoort! Te leven van genade mankt barmhartig voor anderen. Omdat mij zoveel vergeven is en wordt, zal ik ook anderen vei-geven. Daarbij mag een behoorlijke erkenning van schuld gevraagd worden. Petrus vroeg ook berouw en bekering van de mensen toen.

Maar laten we in onze houding en uitstraling barmhartig zijn, vergevingsgezind. Je mag berouw vragen, maar maak hei de ander daarin niet onnodig moeilijk. Wat is Jezus voor ons

barmhartig geweest!

De roep om recht en het zoeken van de ander hoeven elkaar niet uit te sluiten. Als je tot God roept om recht, zal Hij je helpen, En dat juist mag ons barmhartig maken voor anderen.

¹ Ps 35:32v; berijming vers 11.

² Ps 35, berijming vers 11.

³ 2 Korintiërs 5:20

⁴ Tekening van Reint de Jonge, mei toestemming van de uitgever overgenomen uit: Evert Kuult. Kinderbijbel. Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeet.

Ds. J. Luiten s predikant van de Gereformeerde Kerk te Alkmaar

Uit alle volken

Kanim heeft de waarheid hoog in het vaandel staan. Zijn omgeving zegt dat hij met zijn vluchtverhaal nooit een verblijfsvergunning zal krijgen, maar de Irakese christen vertrouwt op zijn God. "Zelfs mijn vrouw", fluistert hij in een onbewaakt ogenblik, terwijl niemand het verder hoort, "heeft erop aangedrongen de feiten te veranderen. Maar hef kan niet. De waarheid zal overwinnen." Het is geloofstaal.

Het gesprek was begonnen bij Abram, die zijn land, zijn familie en zijn vaders huis moest verlaten. Meer dan ik begrijpen de anderen wat dat betekent. In de kring zitten asielzoekers uit Irak, Nigeria, Sudan en Syrië. Mannen en vrouwen van wie de meesten niet alleen hun land, maar ook hun familie en sommigen zelfs hun gezin hebben achtergelaten. De Bijbel ligt open bij Genesis 12.

De vraag was van Afrikaanse christenen gekomen: Kunnen we elkaar in de week ontmoeten om over de Bijbel te praten? Aan het begin van de avond zingen we, het ene na het andere lied uit een provisorisch samengestelde, Engelse bundel. Sommige liederen blijken in verschillende landen bekend en geliefd. "This world is not my home. I am just passing through": Deze wereld is niet mijn thuis. Ik ben slechts op dooi-cis.

Op doorreis hebben we elkaar ontmoet. Mensen uit alle windstreken. Rooms-katolieken, evangelischen, oosters-orthodoxen, gereformeerden. Mensen

die al jarenlang trouw kerkanger zijn, anderen die zich nu voor het eerst in de Bijbel verdiepen. Met alle verschillen die er zijn, luisteren we samen naar het Woord. We bidden voor onze landen en kerken, voor elkaar en onze families, voor rechtvaardige asielprocedures en voor de bewoners en werkers in het AZC. We vragen om het werk van Gods Geest in onze harten en levens.

Het leven van Abram is herkenbaar. Ook voor mensen die geen Goddelijke stem hebben gehoord, voordat ze hun land verlieten. De verleiding van de leugen wordt onderkend, om de kans op een verblijfsvergunning in een naar menselijke berekening gunstige zin om te buigen. Zoals Abram als vreemdeling in Egypte loog dat Sarai zijn zuster was, veranderen asielzoekers soms hun nationaliteit of wijzigen op onderdelen hun vluchtverhaal. Uit kansberekening. Kanim moet er niets van hebben. Een Engels bijbelstudieboekje leert ons verder kijken dan het Oude Testament. Zijn wij, door het geloof, kinderen van Abra-

ham? De avond is voorbij voor we er erg in hebben. Om tien uur moet ik als bezoeker het centrum verlaten. Voordat Kanim de bijbelkring met gebed besluit, zingen we nog één keer: "This world is not my home." Het bindt ons als mensen van verschillende kleur en taal samen. Allemaal op doorreis.

W.M. Bakker is lid van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk. Ook is hij voorzitter van een interkerkelijke diaconale werkgroep waarin tien kerken participeren rondom het AZC Zeewolde

achtergronden

Naar aanleiding van enkele artikelen die ik zelf vorig jaar geschreven heb heeft drs. R. T. te Velde in een drietal artikelen onze aandacht gevraagd voor de Christian Reconstruction beweging. Hij schetst de hoofdlijnen van deze beweging en plaatst er een aantal kritische vraagtekens bij. Hoewel Te Velde mij niet in een hoek wil plaatsen, doet hij dit in feite wanneer hij suggereert dat ik juist vanuit dit gedachtegoed zou schrijven. Mijn schrijven over echtscheidingsgronden zou 'als twee druppels water op het betoog bij Rushdoony' lijken, en de nadruk op de doodstraf zal hier ook mee te maken hebben (p.274).

Te Velde's kritische aanpak

Te Velde heeft ons gediend met een uitleg van hoe dat bij Rushdoony allemaal zit. Ik heb het interessant gevonden - des te meer omdat ik nooit eerder in mijn leven genoemde boeken van Rushdoony gelezen heb (laat staan kennis had van zijn visie op echtscheiding!). Ik moet allereerst eerlijk zeggen dat ik het jammer vind dat Te Velde niet eerst met mij contact opgenomen had. Eén telefoontje had bepaalde ongelukkige gissingen over mijn 'visie' kunnen voorkomen. Ik vraag mij ook af waarom hij - die zich in de visie van Rushdoony zo verdiept heeft - zich niet meer verdiept in mijn visie op de Schrift waar het naar zijn eigen zeggen over gaat. Ik heb toch veel meer gepubliceerd dan alleen die bewuste artikelen in de *Reformatie*? Had hij niet kennis kunnen nemen van mijn visie op Rom. 1-11 en Gal. 1-5 in mijn

boek *Ancient Rhetorical Theory and Paul* (2de ed.; Leuven: Peeters, 1999)? Ik denk ook aan artikelen die op het internet gepubliceerd zijn over de toepassing van wetten van Mozes (bv. over de reinheidswetten. Men zie www.spindleworks.com/library/anderson/uncleanness.htm).

Het is ook jammer dat Te Velde nergens ingaat op mijn exegese van verschillende teksten, zowel vanuit het Oude als het Nieuwe Testament. Dit maakt het haast zinloos om diep in te gaan op enkele losse opmerkingen die gemaakt worden. Neem bijvoorbeeld de doodstraf. Te Velde stelt hiermee (p.252) dat wij in een ande-c maatschappij leven dan Israël en niet naar de realisering van zo'n Godsrijk op aarde streven. Ten eerste heb ik nooit gesteld dat wij 'zo'n Godsrijk op aarde' zouden moeten realiseren, en ten tweede heb ik in mijn artikelen laten zien dat bepaalde principes rond de toepassing van

de doodstraf ook bevestigd worden in het Nieuwe Testament. Zelfs met betrekking op niet Christelijke overheden. Wij moeten overigens wel beseffen dat wij allen het rechtmatig gebruik van de doodstraf tegen doodslag belijden in v/a 105 van onze catechismus. Op basis hiervan hebben de Gereformeerde kerken in 1899 (vgl. 1902) willen pleiten voor het herinvoeren van de doodstraf in Nederland. Uiteraard heeft het in de huidige situatie (ik doel op de Europese eenwording met de afspraken die hiermee bemoeid zijn) weinig zin meer om dit pleit hij de overheid te brengen. Toch meen ik dat het van belang is voor christenen te beseffen wat onze Here hierover zegt.

Aandacht voor de wet onder vrijgemaakten?

Ik geef toe dat het toegespitst nadenken over de detail-wetten van het Oude Testament een tijdje uit de mode lijkt te zijn in onze kerken. Maar laat ik dan een ander geluid horen 'dan in onze kerken gebruikelijk is'? Ik denk het niet. Denk alleen aan de aandacht die prof. B. Holwerda gegeven heeft aan de detail-wetten en hun betekenis voor ons vandaag, bv. in zijn college dictaten over Deuteronomium. Maar is aandacht voor Gods wet in het Oude Testament onder ons verdwenen? Prof. Douma weet zich toch ook hiernee te confronteren en zorgvuldig af te wegen hoe de relevante wetten zich verhouden tot het onderwerp dat hij op een gegeven moment bespreekt? Als

ik soms (bv. m.b.t. echtscheiding) tot andere conclusies kom dan prof. Douma, dan lieft dat voor zo ver ik kan zien niets te maken met verschillende uitgangspunten, maar heeft het te maken met een verschil in detail-exegese. Hiermee verklaar ik dat ik ten stelligste afstand doe van de benadering van Rushdoony.

Rushdoony: Gods wet een ondeelbare eenheid

Laat ik toch proberen het verschil met Rushdoony kort samen te vatten.² Zoals Te Velde aangeeft wil Rushdoony van geen onderscheid weten binnen de wet van Mozes. Het is alles of niets bij deze wet, en Rushdoony kiest voor alles tot en met de spijswetten, en zelfs, als wij dat ons kunnen voorstellen, heeft hij geen bezwaar tegen het christelijk slachten van offerdieren. Van een onderscheid in de Mozaïsche wet wil hij beslist niet weten. De tien geboden zijn nauw verbonden met alle andere wetten en ze zullen samen moeten staan of vallen.

Als Jezus zegt in Matt. 5:17 dat hij de wet vervult dan betekent dit 'bekrachten' in de zin van alle wetten van Mozes in stand houden.

Gereformeerd: Het onderscheid in Gods wet

Hiermee wordt de gebruikelijke Gereformeerde visie op de wet, die onder meer in de *Geloofsbelijdenis* art. 25 samengevat wordt, achterwege gelaten. Daar wordt wel een onderscheid binnen Gods wet aangebracht. Dit onderscheid vind ik volkomen terecht en ook schriftuurlijk. Wij belijden het volgende ...

Wij geloven dat de schaduwachtige eredienst van het oude verbond en de gebruiken die door de wet waren voorgeschreven, met de

komst van Christus hebben afgedaan en dat zo aan al deze schaduwen een einde is gekomen. Daarom moeten de christenen die niet langer handhaven. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben. Wel maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om overeenkomstig Gods wil ons leven in alle eerbareheid in te richten tot zijn eer.

De Geloofsbelijdenis maakt een onderscheid in de wet door te spreken over 'de schaduwachtige eredienst van het oude verbond'. In v/a 19 van de catechismus leren wij dat 'de offers en andere schaduwachtige gebruiken' van de wet het evangelie van Gods Zoon vooraf zijn komst hebben afgebeeld. Vandaar ook dat zij afgeschaft worden met de realiteit die wij hebben in de persoon en het werk van Christus. God zelf brengt dit onderscheid in zijn wet aan in verschillende plaatsen van zijn Heilig Woord. Wij merken vaak genoeg in de psalmen en profeten dat over Gods wil en wet gesproken wordt op een manier waardoor het lijkt dat de symbolische wetten niet echt bij Gods wil horen. Het onderscheid zit in de morele wetten die de HERE aan zijn volk opdraagt, die in tegenstelling staan tot allerlei symbolische of rituele wetten. Neem nu bijvoorbeeld Jer. 7:21-23. God zegt tot zijn volk (door Jeremia) dat Hij hun bij de Sinaï geen gebod gegeven had over brandoffers en slachtoffers, maar dit gebod 'Hoor naar mijn stem, dan zal Ik u tot een God en zult gij Mij tot een volk zijn, en wandelt op de ganse weg die Ik u gebied, opdat het u welga.' Welke weg is dat? De weg van zijn geboden natuurlijk, maar welke geboden? De Here benadrukt hier zijn morele

geboden en laat allerlei ceremoniële en rituele voorschriften ter zijde. Dit onderscheid vinden wij ook in Ps. 40:7-9; 50:7-15; 51:18-19; Hos. 6:6; Mich. 6:6-8. Het onderscheid is ook te vinden bij de apostel Paulus die in Rom. 2:25-27 allerlei geboden van Gods wet opnoemt (bv. diefstal, overspel, afgoderij, en tempelroof) maar de besnijdenis als iets buiten het kader van de (morele) wet laat!

Dit onderscheid ook in Hebreeën

De brief aan de Hebreeën maakt dit onderscheid ook. Uitgebreid wordt er op ingegaan hoe de offerwetten en andere schaduwachtige voorschriften in Christus vervuld zijn. Het Oude Testament wordt hiermee gekarakteriseerd en in contrast gezet met het Nieuwe Testament. Het Nieuwe Testament komt met een 'nieuwe' tempel, de hemelse tempel, een nieuwe hogepriester, Jezus Christus die voor eeuwig blijft. De onvolkomenheden van de eerste tempel (die nog voortgezet waren in de tweede tempel - die mank bleef - zonder ark) worden weggedaan met Christus. Christus heeft te maken met een hemelse tempel die permanent is, en met een werkelijke verzoening. De volkomenheden van het Nieuwe Testament zijn, volgens Hebreeën, niet zo zeer te vinden in de gelovige zelf, maar in de nieuwe tempel en zijn nieuwe hogepriester. Wij kunnen ze zo samenvatten: Christus blijft voor eeuwig priester (er is geen opvolging meer); er is een hemelse tempel door God zelf gemaakt: Christus is altijd in Gods aanwezigheid (de Levietische hogepriester kwam eenmaal per jaar); Christus offerde zijn eigen bloed, niet dat van dieren: Christus' offer is eenmalig en behoeft geen herhaling: Christus' bloed maakt de allerheiligste

kamer vrij toegankelijk voor ons (wat eerder niet het geval was). De gelovigen zijn nu veel meer bepaald bij Gods verlossingswerk. De straffen op verbondsbreuk zijn derhalve strenger (Hebr. 10:29). Maar dezelfde rechtvaardige morele wet wordt gehanteerd. De brief is bezig dit alles uit te leggen aan de hand van de profetie over het Nieuwe Testament vanuit Jer. 31 (geciteerd in Hebr. 8:8-12). Kenmerkend voor dit Nieuwe Testament is het feit dat Gods wetten echt in de harten van de gelovigen geschreven zullen worden. Welke wetten? Niet de schaduwwachtige offerdienst en zijn rituele voorschriften, maar Gods morele wetten.

De Catechismus

Op basis van dit onderscheid bespreekt de catechismus de tien geboden in het kader van onze dankbaarheid aan de Here. Zelfs de geringste neiging of gedachte die tegen enig gebod van God ingaat mag nooit meer in ons hart komen (v/a 113). Wij zien hierdoor zowel hoe hard wij de verzoening in Christus' bloed nodig hebben, als waar ons 'ernstig voornemen' naar uit moet gaan, namelijk, om 'naar alle geboden van God' te leven. Zowel onze belijdenis als de Schrift houdt ons een gebodsethiek voor (denk aan Jezus' uitspraak 'Wanneer gij mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren').

Matteus 5:17

De manier waarop er in de Schrift met dit onderscheid omgegaan wordt ontgaat blijkbaar iemand als R. J. Rushdoony. Zelfs G. Bahnsen, die het onderscheid wel toegeeft, ziet de implicaties die dit heeft voor bijvoorbeeld de exegese van Matt. 5:17-20 niet in. Want in heel de Bergrede heeft Jezus het niet over symbolische of rituele wet-

ten, maar over de morele opdrachten van de Here God die Jezus op een overdrijvende manier (zie bv. vv.22, 29) bindt aan het hart van de gelovige. Het is deze morele wet die Jezus op het oog heeft in de Bergrede. Om deze reden alleen kan de interpretatie van R. T. te Velde niet bevredigen. Te Velde spreekt heel mooi over het feit dat Jezus gekomen is om de wet en de profeten voor ons te vervullen. Hij heeft de wet voor ons volledig gehoorzaamd en heeft alle profetieën aangaande de Messias in vervulling gebracht. Wie zou deze gedachte aanvechten? Maar is dit werkelijk het punt van Jezus in Matt. 5:17 als Hij zegt: *'Meent niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.'* Dan zouden wij verwachten dat Hij in de voortgang van deze rede laat zien hoe Hij voor ons deze wet heeft vervuld, en hoe Hij de verschillende profetieën over zijn persoon in vervulling brengt. Maar dat is helemaal niet het onderwerp van de Bergrede. Jezus waarschuwt *'Voorwaar Ik zeg u: Eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet eer alles zal zijn geschied. Wie dan één van de kleinste van deze geboden ontbindt en de mensen zo leert, zal zeer klein heten in het Koninkrijk der hemelen; docht wie ze doet en leert, die zal groot heten in het Koninkrijk der hemelen.'* (vv. 18-19). En Jezus gaat door om de morele opdrachten van Gods wet te binden op het hart en de Joodse tradities die de diepgang van de wet versluiert hebben uit de weg te ruimen. Dat een theologiserende interpretatie zoals die van Te Velde onrecht doet aan de inhoud van de Bergrede, werd ons vroeger op het hart gedrukt in de colleges van prof. Geertsema aan de Hogeschool te Hamilton, Ontario.

De 'burgerlijke' wetten

Voor dat ik verder het standpunt van drs. Te Velde over de wet bespreek is het ook goed iets te zeggen over de verhouding tussen de tien geboden en de burgerlijke wetten van Israël. In de eerste plaats zijn de burgerlijke wetten van Israël juist dat, wetten van Israël. Wij zijn het oude Israël niet, en enkel daarom kunnen die wetten niet zomaar klakkeloos overgenomen worden in een moderne staat - zelfs niet wanneer zo'n moderne staat christelijk zou zijn. Overigens, hoewel het onderscheid tussen het morele en het ceremoniële wel degelijk terug te vinden is in de Schrift, wil dit niet zeggen dat de wetten van Mozes allemaal netjes in hokjes ingedeeld zijn. Ook de zogenaamde 'burgerlijke' wetten hebben vaak vele ceremoniële aspecten, dat wil zeggen, aspecten die nauw verbonden zijn met de schaduwwachtige eredienst van Israël. Neem nu als simpel voorbeeld de wetten rond de doodslag-zonderopzet waarbij iemand naar een vrijstad moet gaan tot de dood van de hogepriester. Wij hebben geen aardse hogepriester meer, laat staan vrijsteden van het soort dat in Israël te vinden was - namelijk steden waar geen sprake was van eigendomsrechten omdat daar alleen bijzondere dienaars van de Here woonden (de Leviëten). En toch mogen wij stellen dat de burgerlijke wetten van Israël een door de Here gegeven uitwerking voor zijn volk zijn van de morele principes samengevat in de tien geboden. Wat dat betreft hebben zij een duidelijke voorbeeld functie voor ons en kunnen ons dienen met *principes* voor de toepassing van Gods morele wet. Wij kunnen er niet om heen. Onze Here heeft veel van deze wetten van Israël ons nagelaten in zijn Woord opdat wij Hem daardoor des te

beter leren kennen en ook een richtlijn hebben voor de ethiek.

Het belang van het verstaan van deze wetten

Inzicht in de werking, het effect en het doel van deze wetten in Israël is daarom van groot belang voor onze geloofsbeleving. In de eerste plaats, kunnen wij in onze eigen tijd met zijn eigen *schibboleths* vaak het idee krijgen dat de God van die wetten een vreemde primitieve God moet zijn. En toch weten wij dat die God ook onze God is. Willen wij geen Marcionitisch godsbesef ontwikkelen (één god van het OT, een andere god van het NT) dan zullen wij ons moeten confronteren met de gegevens die onze Here ons aanreikt - ook in het OT - om Hem te beter te leren kennen. *Hij* gaf die wetten door Mozes aan zijn volk. In de tweede plaats, verwijzen wij naar wat we hierboven aangehaald hebben uit de tekst van art. 25 van onze geloofsbelijdenis. In de laatste zin belijden wij dat wij nog gebruik maken van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten om, onder meer, 'overeenkomstig Gods wil ons leven in alle eerbaarheid in te richten tot zijn eer.'

Verdisconteringen

Bij onze exegese van de detailwetten van Mozes zullen wij wel rekening moeten houden met verschillende dingen. Wij moeten rekening houden met het tijdperk en de cultuur van die tijd. Het was bijvoorbeeld een cultuur waarin de bruidsschat een gegeven norm was. Verschillende wetten houden daarmee rekening. Maar nergens wordt de bruidsschat opgedragen als een door God gegeven principe in verband met huwelijksluiting. Als wij dergelijke wetten willen begrijpen moeten wij de toenmalige praktijk van de bruidsschat ons

kunnen voorstellen. Nadat wij de werking van die wetten in hun eigen context denken begrepen te hebben, kunnen wij nadenken over evt. principes die daarin nog voor ons belangrijk zijn in een cultuur die een dergelijke bruidsschat niet kent.³ Wij zullen ook rekening moeten houden met ceremoniële aspecten van deze wetten, aspecten die de persoon en het werk van Christus raken. En uiteraard wanneer onze detail-exegese voltooid is zullen wij misschien gediend zijn met een aantal principes die van toepassing kunnen zijn op verscheidene detailkwesies van de ethiek, maar wij zullen ook ontdekken dat onze tijd ook andere problemen en kwesies naar voren brengt waarover de detailwetten ons weinig over lijken te zeggen. Laat duidelijk zijn dat de exegese van deze wetten een bijdrage aan de ethiek leveren, maar geen ethiek op zich zijn. Ik heb hoop ik voldoende gezegd om de indruk van Te Velde weg te nemen dat het mij zou gaan om het uitkiezen van een lijstje kant en klare regels. Een dergelijk lijstje regels ontbreekt in mijn artikelen die bewust van *principes* spreken. Wil men concrete praktische toepassingen maken van de principes die ik (vanuit *heel* de Schrift) over echtscheiding naar voren gebracht heb, dan zal men daar verder over moeten nadenken. Ik laat dat over aan een ander. Het is mij voorlopig voldoende om in de eerste fase van het nadenken over dat onderwerp een bijdrage te leveren, namelijk, hoe de Schriftgegevens zich tot elkaar verhouden en wat de evt. principes zijn die voor ons in aanmerking komen.

De visie van R.T. te Velde

Ik wil dan tenslotte ook enkele opmerkingen plaatsen over de visie van drs. Te Velde voor zo

ver die aan te treffen is in zijn artikelen. Te Velde heeft geschreven over hoe de *Christian Reconstruction* beweging over het algemeen de wet van Mozes als een ondeelbaar geheel ziet. Er mag geen onderscheid gemaakt worden. Boven heb ik aangegeven hoe wij zelfs in onze belijdenis dit onderscheid wél maken. Opvallend is echter dat op dit punt Te Velde en Rushdoony elkaar vinden. Te Velde deelt de kritiek op dit onderscheid. Hij spreekt liever over 'heel de wet van Mozes'. Zelfs de tien geboden kunnen niet geïsoleerd worden van de overige wetten en mogen niet geïdentificeerd worden met een 'eeuwige morele wet' (wat dat ook precies mag betekenen). Wel hebben zij een centrale plaats *binnen het geheel* van de wet van Mozes (p.233). Het is onjuist, zegt hij, 'om op voorhand sectoren van de wet buiten werking te verklaren' (wat overigens de Here Jezus toch wél deed toen hij alle spijzen rein verklaarde, Mark. 7:19). Hoe drs. Te Velde deze stelling verantwoordt ten opzichte van art. 25 van de geloofsbelijdenis zegt hij niet.

Gods wet nog geldig?

Waar de wegen van Rushdoony en Te Velde scheiden is bij de vraag naar de blijvende geldigheid van Gods wet. Rushdoony zegt dat deze ondeelbare wet tot in alle details nog geldig blijft, en Te Velde zegt dat deze ondeelbare wet in Christus vervuld is (zie p.232 en 252). Daarbij lijkt Te Velde te zeggen dat de wet in zijn geheel (inclusief de tien geboden) niet meer strikt genomen ethisch bepalend is. De wet kan alleen gezien worden in het kader van het verlossingswerk van Christus. Hij wil 'met Paulus' spreken van 'de bevrijding van de wet' en het 'leven door de Geest'. Hij keert zich tegen de

benadering van *Christian Reconstruction* waar de wetten te veel los van Christus beschouwd worden. Ik vraag mij eerlijk gezegd af wat hij dan vindt van de uitleg van de tien geboden in de catechismus. Hier is toelichting sprake van zuivere gebodsethiek? Christus verlossingswerk **komt** in deze uitleg niet aan de orde, sterker nog, de naam van Christus wordt niet één keer vermeld vanaf v.l. 92 tot 114 wat de totale uitleg van de tien geboden bevat! Ik zou desondanks niet willen zeggen dat de catechismus de wetsuitleg geheel buiten Christus plaatst. Het kader is toch de dankbaarheid aan God in Christus?

De Heilige Geest los van geboden?

Dit lijkt ook te stroken met wat Te Velde gezegd heeft op p.212 wanneer hij de vraag stelt in hoeverre de Heilige Geest de kerk verder kan brengen in het verstaan van Gods wil voor ons leven. Als ik hem goed lees dan spreekt hij hier van het werk van de Geest in de gelovigen *apart* van de geboden van de Schrift. Hij zal bedoelen dat de geboden ons nadenken beïnvloeden en juist niet verwaarloosd mogen worden, maar zij fungeren voor ons niet als *geboden*. Als ik het goed begrijp dan moet het gezond verstand van de gelovige, beïnvloed door de Heilige Geest, onze ethische standpuntbepaling uitmaken. Met dit als uitgangspunt kan ik me enigszins voorstellen dat drs. Te Velde vindt dat het moeilijk is om uit te maken wat de wil van de Here is inzake homoseksualiteit of inzake de vrouwelijke ambtsdrager (p.214). Niet dat ik hiermee wil zeggen dat alle aspecten van ethische bezinning rond deze onderwerpen mijns inziens kant en klaar zijn. Maar dat homoseksueel verkeer zonde is, en dat het regeer-

ambt gesloten is voor vrouwen zijn op 'basis van duidelijke schriftgegevens ontegenzeggelijk. Maar als deze schriftgegevens geen *gebod* zijn, maar enkel voedingsbodem voor de ethische bezinning van het gezond verstand, dan kan ik me voorstellen dat 'de Geest' ertoe kan leiden dat wij tot andere conclusies komen dan God in zijn Woord aangeeft. Maar welke 'geest' is dan 'bezig'? Dreigen wij dan niet zeer beïnvloed te worden door de geest van onze tijd? Het werk van de Heilige Geest in onze harten zal ons toch nooit tot conclusies kunnen leiden die tegen de openbaring van God ingaan? In Te Velde's opvattingen rond de wet en het werk van de Geest meen ik eerder doperse dan Gereformeerde denkpatronen te constateren. Boven haalde ik de uitspraak van onze Here Christus al aan: *Wanneer gij mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren*. Laten wij bij een schriftuurlijke gebodsethiek blijven. Zoals prof. Douma ons geleerd heeft sluit dit het gebruik van een gezond verstand en het zorgvuldig overwegen van de gegevens en problemen waarmee wij in onze maatschappij geconfronteerd worden niet uit. De leus van de Reformatie mag ook de onze blijven: *Sola Scriptura*. Alleen de Schrift draagt onder ons het goddelijk gezag.

Dr. R. D. Anderson is predikant van de Gereformeerde kerken te Katwijk en te Valkenburg.

¹ Inmiddels lich ik zijn betoog over echtscheiding gelezen, maar ik kan mijzelf helaas daar niet in vinden, noch *wilt* de uitleg van de OT'sche gegevens betreft, noch wat het Nieuwe Testament betreft. Mogelijk dacht Te Velde aan de manier waarop Rushdoony gebruik *maakt* van de gronden voor doodstraf i.v.m. gronden voor echtscheiding. Deze gedachte is echter nicci- algemeen. Als ik eerlijk ben, dan lich ik dat idee gekregen uit het boek van Prof. C. van Dam (hoogleraar OT aan de hogeschool in Hamilton, Ont.) over de echtscheiding (*Divorce and Remarriage in the light of Old Testament Principles and their Application in the New Testament* [Winnipeg: Precitior publishing, 1996]) - *niet* dat mijn conclusies over dit onderwerp te identificeren zijn met de zijne. Wat Rushdoony en, voor zover ik weet, alle 'theonomen' over het hoofd gezien hebben is het onderscheid dat Gods wet maakt tussen misdaad met een verplichte doodstraf en misdaad waar de doodstraf een maximum straf is.

² Ik ga liever ervan uit dat Te Velde Rushdoony's gedachtegoed adequaat geschetst heeft. Zelf lich ik de goede man nooit gelezen (uitgezonderd inmiddels wat hij te zeggen heeft over echtscheiding).

Her kan zijn dat drs. Te Velde met mij van mening verschilt over hoe een bepaalde wet zich verhoudt tot de cultuur van die tijd, maar dan zou hij met mij in gesprek moeten gaan over de detail-exegese

LIED 477: 'GEEST VAN HIERBOVEN'

A. de Heer-de Jong

lied van de week

Italië 1594. Giovanni Giacomo Gastoldi, kapelmeester van de Santa Barbara in Mantua (Italië) bekijkt met gepaste trots het eerste exemplaar van zijn driestemmige Balletti. Vers van de pers, en over de ontvangst hoeft hij zich geen enkele zorgen te maken. Heel Noord-Italië is al in de ban van zijn vijfstemmige Balletti, die drie jaar eerder verschenen, dus het zal met deze driestemmige stukken ook wel loslopen. Men zingt en danst dat het een lust is, gemaskerd en wel, en dat is precies de bedoeling van zijn muziek. Vrolijke dansliederen, over *de verliefde, de lichtzinnige of de vertoornde*, steeds met een refrein dat bestaat uit de woordjes 'fa-la-la', precies wat de mensen aanspreekt, precies wat de mode is.

Europa rond 1600. De Balletti van Gastoldi zijn in heel Europa hoogst populair – Italië en de Italiaanse muziek is in de mode. Overal verschijnen vertalingen, tot in Amsterdam toe; 'Balletten seer lustich om te singhen ende spelen' noemen ze de muziek daar.

Duitsland rond 1600. Net als de rest van Europa is ook Duitsland in de ban van de nieuwe Italiaanse muziek. Hele bundels verschijnen er, met vertalingen en aangepaste teksten en alle grote componisten oriënteren zich op de nieuwe muziek. De nieuwe mode gaat de kerk niet voorbij. Zeggen ze niet dat het druppelt in de kerk als het buiten regent? Nou, dan is het dak waarschijnlijk lek, want die Italiaanse

muziek hoor je ook in de kerk regelmatig. De cantor van Gotha, Johannes Lindemann heeft maar liefs een hele bundel met kerkliederen op die Italiaanse balletten gemaakt en hij is bepaald de enige niet. Leuk, lekker vrolijk, zegt de een, het houdt de mensen van de straat, zegt de ander, schandelijk, meent een volgende, en een laatste formuleert de gulden middenweg: het mag wel, maar dan in een aangepast, waardig tempo.

Gotha 1605. Er gaat een officiële waarschuwing uit die wordt opgenomen in de van de School- en Kerkorde. Het gebruik van de dansliederen in driedelig ritme van Italiaanse componisten wordt bekritiseerd: '*Was zur Süßigkeit, zur bloßen Orhnergötzung und zur Leichtfertigkeit verführt, ist vom Übel, auch wenn fromme Texte den Stücken beigegeben sind*'. De cantor, nog altijd Johannes Lindemann, heeft het maar in zijn oren te knopen. *Weimar 1713-1717.*

Johann Sebastian Bach, hoforganist te Weimar, werkt aan een bundel koraalbewerkingen in de volgorde van het kerkelijk jaar, het Orgel-Büchlein. Voor Nieuwjaarsdag schrijft hij een feestelijke, spetterende bewerking over het bekende lied 'In Dir ist Freude'.

De tekst van het lied is van een lang geleden overleden cantor uit Gotha, Johannes Lindemann - in de verte was die man nog familie van Luther - de melodie is van een ouwe Italiaan, Giovanni Gastoldi. Maar het lied zelf is

springlevend, in de meeste liedbundels die Bach kent, is het lied wel terug te vinden, steeds bij nieuwjaarsdag.

Nederland, voor 1973. Hoogleraar Klaas Hansen Heeroma, ook wel bekend als de dichter Muus Jacobse, buigt zich over het Duitse kerklied 'In Dir ist Freude', tekst Johannes Lindemann (ca. 1550-1634), melodie Giovanni Giacomo Gastoldi (ca. 1550-ca. 1622). In het toonaangevende Duitse Evangelische Kirchengesangbuch is het als nr. 288 te vinden. Jacobse moet voor het nieuwe Nederlandse liedboek een Nederlandse tekst op deze melodie maken. Geen vertaling, want daar leent Lindemanns tekst zich niet voor, maar een nieuwe tekst. Het wordt uiteindelijk 'Geest van hierboven' en na de verschijning van het Liedboek, blijkt het resultaat velen aan te spreken, want het lied wordt veel en graag gezongen, vooral vanwege de meeslepende melodie...

Leusden, december 2000. De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijg.) geeft 121 nieuwe liederen voor gebruik in de eredienst vrij. Een van de liederen is lied 477, uit het Liedboek voor de kerken. 'Geest van hierboven' is de titel. De tekst is van Muus Jacobse (1900-1972) de melodie is die van het Duitse lied 'In Dir ist Freude'.

Nederland, 28 mei 2000. In de serie Lied van de Week staat voor deze zondag lied 477 uit het Liedboek op het rooster.

477 Geest van hierboven

wijze: In dir ist Freude

Giovanni Gastoldi 1591

1 Geest van hier-bo - ven,
 leer ons ge - lo - ven,
 ho - pen, lief - heb-ben door uw kracht!
 He - mel - se Vre - de,
 deel U nu me - de
 aan een we - reld die U ver-wacht!
 Wij mo - gen zin - gen
 van gro - te din - gen,
 als wij ont - van - gen
 al ons ver - lan - gen,
 met Christus op - gestaan. Hal - le - lu - ja!
 Eeu - wig - heids - le - ven
 zal Hij ons ge - ven,
 als wij her - bo - ren
 Hem toe - be - ho - ren,
 die ons is voor - gegaan. Hal - le - lu - ja!

- 2 Wat kan ons schaden,
 wat van U scheiden,
 Liefde die ons hebt liefgehad?
 Niets is ten kwade,
 wat wij ook lijden,
 Gij houdt ons bij de hand gevat.
 Gij hebt de zege
 voor ons verkregen,
 Gij zult op aarde
 de macht aanvaarden
 en onze koning zijn. Halleluja!
 Gij, onze Here,
 doet triomferen
 die naar U heten
 en in U weten,
 dat wij Gods zonen zijn. Halleluja!

Muus Jacobse (1909—1972)

Melodie

'Geest van hierboven', het lied waarvan hierboven in het kort de geschiedenis is geschetst, begon zijn bestaan dus als 'het Italiaanse dans- en liefdeslied: L' innamorato [De verliefde]: *A lieta vita / amor ci invita / Falalala* / (r. 1 t/m 3 herhalen) / *Chi gioir brama / Se di cor ama / Donnerà core / A un tal signore / Falalala*. (r. 7-11 herhalen) [De liefde nodigt ons uit tot vrolijk leven, falalala, Wie zich wil verheugen, als hij van harte liefheeft, moet zijn hart aan zo iemand geven, Falalala]. Zoals de tekst laat zien bestaat het lied uit twee delen: r. 1-6 (drie regels die een keer herhaald worden), en r. 7 – 16 (5 regels die een keer herhaald worden). Het zijn voornamelijk korte regeltjes, terwijl de laatste regel van elk fragment (de regels 3, 6, 11 en 16) steeds iets langer is. Op die regels kwam in het Italiaanse lied het refrein: Falalala. Dat falalala-refrein is typerend voor de stijl van de balletti. Balletti zijn muzieken om op te dansen, een duidelijk ritme, heldere melodie en een overzichtelijk totaal. Maar als de melodie van L' innamorato ook voor geestelijke teksten gebruikt gaat worden, is het gefalalala niet langer op z'n plek. Bij de eerste contrafacten (een andere tekst op een bestaande melodie) is het falalala-refrein dan ook verdwenen. Johannes Lindemann laat de tekst gewoon doorlopen: 'In Dir ist Freude / in allem Leide / O du süßer Jesu Christ'. En aan het slot (r. 11) vervangt hij het falalala door 'Halleluja'. Ook in de Nederlandse vertaling van Muus Jacobse is geen refrein meer terug te vinden. Integendeel, terwijl in het Duitse lied nog iets van de zwier van het falalala-refrein is terug te vinden, zijn in Jacobses tekst alle nootjes van tekst voorzien. Vergelijk bijvoorbeeld r. 3 van Lindemann,

'O du su-ti-ljei- Jesu Christ' met regel 3 van Jacobsc: 'ho-pen, lief-heb-ben door uw kracht'. Hetzelfde is het geval in r. h. 11 en 16. nok daar vult Jacobsc het oorspronkelijke melisme (meer-dere noten op één lettergreep) up. Zelf 'wijt' hij dat aan een oude Nederlands lied op Gastoldi's melodie waar dat ook al het geval was. namelijk een mar-tellaarslied op Sint Jeroen van Noordwijk van Stalpart van der Wiele (1579-1630).

Door de melodie en de combinatie van tekst en melodie vraagt het lied om een lichte manier van zingen, vanuit de zwier van liet driedelige ritme. Alle korte regels lopen in één beweging in elkaar over. alleen na de langere regels is even een kwartrust. Maar bij een lichte manier van zingen. niet te snel, maar beslist ook niet te langzaam (de drietelsnoet is de slag) is ademenhalen geen enkele probleem.

Gebruik

Jacobsc tekst is geen vertaling maar een nieuwe tekst, waar ondertussen ook de oude tekst nog wel in doorklinkt.. Op de achtergrond klinken diverse bij-

belplaatsen mee. De belangrijkste zijn Romeinen 8 (26-30 – het begin van strofe 1: 11 – de tweede helft van strofe 1: 31-39 – strofe 2: 14-17 – het slot van strofe 2) en I Corinthiërs 15 (12-34 – tweede helft strofe 1; 20, 23 – slot van strofe 1; 24-25 – tweede helft strofe 2;). 'Geest van hierboven' is een prachtig lied om in de wcken na Pasen te zingen.

Ook op Pinksteren. het feest van de Heilige Geest, past liet heel mooi.

Het is immers de Geest die onze zwakheid te hulp komt, voor ons bidt en ons tot de lofzang op Gods grote daden in de opstanding van Christus brengt.

A. de Heer-de Jong, is musicus en publicist (kerk)muziek en liturgie. Zij woont in Amersfoort.

Kopiëren van dit artikel is toegestaan, maar een uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.

Persbericht

Bestuurswisselingen Studentenverenigingen

Zowel de Gereformeerde Studentenvereniging te Groningen (GSV) als de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Delft (VGSD) hebben in maart jl. nieuwe besturen geïnstalleerd.

De nieuwe senaat van de GSV bestaat uit de volgende personele samenstelling:

W. Kamphuis Praeses; M. Vischer Abactis: J. Ploegman Fiscus; J. de Groot Assessor Primus; F. Molenhuis Assessor Secundus. Abactiaat: Postbus 1030,9701 BA Groningen (050-5777639)

Het nieuwe bestuur van de VGSD bestaat uit de volgende personele samenstelling:

C.A. van den Dool Praeses; R.Bos Abactis: J.F. Joosse Fiscus; R.D. de Vetten Assessor. Abactiaat: Van Bossestraat 49, 2613 CN Delft (015-2144073)

Hoe zal ik het zeggen?

**Cursussen
voor ambtsdragers**

GVI

GVI: training, toerusting en begeleiding / www.gvizwolle.nl / (038) 4270400

Bezoek aan een evangelische gemeente

Ook Hervormd Gereformeerden ondergaan de aantrekkingskracht van evangelische groeperingen. In *Ridderkerk* hebben kerkeraad en anderen daar aandacht aan besteed. In een folder bij het plaatselijk kerkblad hebben ze hun bevindingen doorgegeven. Ik citeer uit *De Waarheidsvriend* van 17 februari.

I Inleiding

Het kan niemand in christelijk Nederland zijn ontgaan dat de evangelische stroming binnen en buiten de kerken de laatste jaren sterk is gegroeid. Daarin speelt de EO een belangrijke rol. Deze heeft dwars door kerkverbanden heen een groep weten te vormen met een *mix van evangelische en reformatorische elementen*. Deze ontmoeting tussen kerkelijk en evangelisch, de zogeheten *'oecumene van het hart'*, wordt door de **ECS** bevorderd. Met allerlei activiteiten is men als omroeporganisatie op het terrein gaan werken dat voorheen aan de kerken was voorbehouden: bladen voor jongeren en vrouwen, familiedagen, jongerenbijeenkomsten, mannenconferenties, enz. enz. Het is niet de enige, maar wel een belangrijke oorzaak van de *Evangelische invloed in de kerk*.

Ook aan onze gemeente gaan deze dingen niet voorbij. Er is hier en daar sprake van het *overnemen van gedachten* uit de evangelische wereld t.a.v. prediking, ambten, liturgie en de praktijk van het gemeente zijn. Jongeren komen met vragen, waaruit blijkt dat zij open staan voor de *aantrekkingskracht* van evangelische groepen. Het meest pijnlijk is dat ook vanuit onze wijkgemeente een aantal overgegaan zijn naar evangelische gemeenten.

Door kerkenraadsleden en betrokkenen bij catechese en hoofdbestuur van de JV zijn bezoeken gebracht aan evangelische gemeenten in onze omgeving. De reden daarvan was:

- * we wilden deze evangelische gemeenten beter leren kennen om hun aantrekkingskracht te kunnen begrijpen;
- * als kerkeraad, catecheseteam en hoofdbestuur willen we meer gefundeerde gesprekken hierover aangaan binnen de gemeente, waar dat nodig is;
- * we willen nagaan van welke dingen wij iets kunnen leren, m.a.w. waar wijst de groei van evangelische gemeenten een tekort van de kerk aan, en wat is daar aan te doen;
- * het is noodzakelijk te bepalen hoe wij als kerk jongeren (en ouderen) kunnen toerusten zodat zij, *in contact komend met het evangelische gedachtegoed, niet van onze gemeente en haar belijdenis vandaan zullen groeien.*

Dit artikel is een eerste aanzet de gemeente hierover te informeren. Het is als volgt ingedeeld:

- I Inleiding
- II Verslag van een samenkomst van een evangelische gemeente
- III Hoe steekt een evangelische gemeente in elkaar?
- IV Inhoudelijke opmerkingen
- V Welke gevolgtrekking is er voor onze gemeente te maken?

Geprobeerd wordt om zowel duidelijk als eerlijk een en ander weer te geven, in het besef dat bij gemeenteleden (en dus bij ons allen!) sprake is van zorg en verdriet over vertrokken gemeenteleden.

II Verslag van een samenkomst van een evangelische gemeente
Wij worden bij de ingang (bij een boekentafel) begroet en verwe-

zen naar de deurdienst. We vertellen wat het doel van *onze* komst is. Men vindt dat heel begrijpelijk en beijvert zich om een zo goed mogelijk beeld van de gemeente te geven, zowel voor als na de dienst. De gemeente (ca. 400 personen) komt in de aula van een scholengemeenschap bij elkaar, waar een groot podium aanwezig is. De muziekgroep of band begint te spelen en langzamerhand wordt het stil. Gevraagd wordt wie er deze morgen *voor* het eci-st zijn. De leider/zanger van de hand praat het eerste deel van de dienst aan elkaar. Het gaat daarbij om: zingen (alleen opwekking, ook geprojecteerd op een scherm) van aanbiddingsliederen, korte gebeden, heurtzang, een kort Schriftgedeelte, een verhaaltje, weer zingen, enz. Tijdens het zingen zijn er weinigen die blijven zitten en hun armen stil houden. De hele mens doet mee en dat geldt zo goed als voor elk lied. Dan komt er een moment van *stilte/aanbidding*. Gemeenteleden kunnen hun hart openzetten en doorgeven voor de microfoon welke profetie ze ontvangen hebben. Eén of twee maken hiervan gebruik (N.B. alleen leden mogen dit doen). Daarna is er *aandacht* voor de *zieken* in de gemeente. Er wordt over ziekenzalving gesproken, wat in de gemeente ook wordt gedaan (er zijn genezingen geweest, maar men wil geen extreme Maasbach-achtige praktijken). Tijdens het gebed zijn er ca. vijftien gemeenteleden die bidden om genezing en nabijheid voor een

ander gemeentelid. overigens vaak in dezelfde bewoordingen. De preek daarna duurt ruim een half uur. Ook hier wordt het projectiescherm gebruikt. Al en toe mag een gemeentelid antwoord geven. Het gaat over *leven* als een koningskind. Met *veel* aantal teksten uit Het Boek wordt aangegeven wie *we* waren, wie *we* zijn en wie *we* zullen worden. Uitdrukkelijk wordt gesteld dat *we* nooit mogen vergeten dat *we* zondaren waren (N.B. waren), omdat *anders* de genade haar diepgang verliest. Zonder zondebesef gaat het niet, maar nu zijn *we* Gods eigendom. Het gaat om aanbidding. De preek wordt boeiend gebracht, maar wordt ook gekenmerkt door een *totale afwezigheid van enige bijbeluitleg*. De Bijbel gaat niet echt open.

Na de preek, die eindigt in aanbidding, zijn er enkele opwekkingsliederen. Daarna is er de *ruimte om naar voren te komen* en de keus te maken. Dat kan voor *het* eerst. Er is ook de mogelijkheid om de doop met de Heilige Geest te ontvangen, of om die ervaring nog een keer te hebben als daar behoefte aan is. Er gaan geleidelijk ca. vijftien personen naar voren. (Het lijkt op het oog dat er nogal wat mensen bij zijn, die daar sociaal of psychisch behoefte aan hebben). Vooraan worden ze opgevangen en er wordt met hen gebeden in groepjes van *di-ic*. *terwijl* de hand steeds harder gaat spelen. Aan het slot gaan alle gemeenteleden zelf hardop door elkaar bidden en wordt er gezongen, terwijl op het podium en in de zaal iedereen staat, met de handen geheven.

De dienst wordt afgerond met enkele mededelingen en een uitnodiging voor het koffiedrinken.

III Hoe steekt een evangelische gemeente in elkaar?

Uit de verkregen informatie over

veel viertal evangelische gemeenten blijkt dat *veel* aantal gemeenschappelijke kenmerken zijn.

Over de *organisatie* kan het volgende genoemd worden:

* Lid worden kan pas na een kennismakingsperiode, waarna een persoonlijke belijdenis (vaak gepaard gaand met een doop door onderdompeling) volgt.

* De leiding wordt gevormd door voorganger-, oudsten- en diakonechtparen. Dit gezag moet erkend worden.

* Er is veel aandacht voor kringen en toerustingscursussen (op zondag is er veelal maar één samenkoms). Heel de gemeente is opgedeeld in kringen. Deze organisatie is vrij professioneel.

* Elk gemeentelid heeft een taak, rekening houdend met zijn of haar gaven, om iedereen te leren dienen en liet gevoel te geven nodig te zijn. Niemand kan passief laat staan anoniem blijven.

* Er is veel aandacht voor zang en muziek, praise, soms dans, aanbidding, zending en evangelisatie.

* Het uiterlijk (van zowel gebouw als gemeenteleden) is sober en informeel.

Ook de zondagse *samenkomsten* blijken veel overeenkomst te hebben. In aansluiting op wat onder punt II is genoemd daarover enkele opmerkingen.

* Overal wordt men persoonlijk bij de ingang welkom geheten.

* De muzikale begeleiding van een combo is belangrijk. Er zijn geen stiltemomenten. Er wordt veel gezongen, bijna alleen opwekkingsliederen.

* De onderlinge begroetingen zijn hartelijk (hand geven, omhelzen). De sfeer is informeel. Er is (veel) aandacht voor nieuwelingen.

* Nergens werden de tien geboden gelezen, evenmin de (veel)

geloofsbelijdenis.

* Es worden audiovisuele middelen (overhead projectors) gebruikt.

* De preek wordt vlot gepresenteerd, maar heeft weinig exegese. Een tekst wordt gebruikt om een bepaalde gedachte over te brengen, waarbij het meteen gaat over de betekenis voor het 'hier en nu'. Het charisma van de voorganger speelt een grote rol.

* Er is veel aandacht van zo goed als alle gemeenteleden (getuigenis, gebed, zingen, muziek, opstaan, naar voren gaan, hand-cipstekken, enz.).

* Het uitgangspunt lijkt te zijn dat de gemeente bestaat uit gelovigen, met enkele beginners/nog niet-gelovigen. In de prediking wordt geen onderscheid gemaakt en er is geen oproep tot bekering.

* Het lijkt of veel dingen spontaan gebeuren. Bij goed optreden blijken veel van deze dingen echter zorgvuldig georganiseerd te zijn.

* Er is zeer veel aandacht voor de ervaring en het gevoel. Het is niet teveel gezegd als gesteld wordt dat de ervaring het belangrijkste is.

* Naast het ervaren van het werk van de Heilige Geest in 'het kiezen voor Jezus' is er veel aandacht voor de gaven van de Geest.

* De kinderen komen wel in de gemeente en er wordt veel voor hen georganiseerd. Ze maken echter geen deel uit van de gemeente. Dit heeft alles te maken met het geen zicht hebben op het verbond en het afwijzen van de kinderdoop.

Uiteraard gelden de hier genoemde punten niet voor elke gemeente even sterk. Het gaat er hier om een beeld te schetsen van dergelijke gemeenten. Geprobeerd is om dit beeld zo eerlijk mogelijk weer te geven en

deze gemeenten en de mensen die daar heen gaan recht te doen.

IV Inhoudelijke opmerkingen

Waar over de verhouding gereformeerd-evangelisch boeken vol geschreven zijn, moeten we ons uiteraard beperken. We noemen vier punten die ons zijn opgeval- len en die in onze situatie belangrijk zijn op te merken.

Iedereen in een evangelische gemeente heeft een eigen taak, die hij hem of haar past. Daardoor voelt men zich nodig, en *dus* ook *betrokken* hij de gemeente. Niemand kan anoniem de samenkomst in en uitgaan. Zo wordt voorkomen dat sommige gemeenteleden 'alles doen' en anderen niets. Dit is positief te noemen. In de Bijbel is sprake van het 'ambt van alle gelovigen'. In onze gemeenten, zeker in een grote kerk als de onze, konit dit gegeven lang niet altijd voldoen- de tot zijn recht. De vraag is wel of men in evangelische gemeen- ten deze dingen goed benadert. Iedereen moet meedoen. Men moet daar zo veel dat het gevaar van wetticisme zeker aanwezig is. Het is binnen de gemeente ook nodig elkaar de ruimte te geven. Een opvallend punt van vei- schil is de grote plaats die *het gevoel en de ervaring* krijgt. Alles (zin- gen, pi-cek, gebed) is er op gericht een blij gevoel en een geweldige ervaring te geven. Daarbij willen we terughoudend zijn om een oordeel uit te spre- ken. Het kan zijn dat er inder- daad sprake is van de ervaring van de verlossing en van blijd- schap door de Heilige Geest. Her kan echter evenzeer een mense- lijk gevoel zijn, dat wordt opge- roepen door de sfeer, de muziek, de handige presentatietechnie- ken en het 'fijn bij elkaar zijn'. Als dat zo is, dan is er geen fun- dament. Dan is te vrezen dat op de beslissende momenten in liet leven (twijfel, ziekte, verdriet en zeker het sterven) deze mens

mei lege handen staat. De Schrift leert dat we alleen doos het geloof worden behouden. Dit geloof weet wat het gelooft en in Wie het gelooft. Waar dit geloof door de Heilige Geest is gewerkt, blijft een mens zich aan God en Zijn beloften toevertrou- wen - ook als alles tegen lijkt te zijn en er geen enkel gevoel hij het Evangelie is overgebleven. Tegelijk geldt ook hier dat we kritisch naar onszelf mogen kij- ken. Zijn wij niet vaak verstande- lijk? Hoe blijkt bij ons de vreug- de en de verwondering, die er in tiet leven van het geloof ook is? Het belangrijkste punt waar de *wegen* naar onze mening uiteen- gaan is *de prediking*. Deze neemt een minder belangrijke plaats in. Het lijkt wel of bijbeluitleg meer is voor bijbelstudiegroepen door de week, maar niet *zozeer* voor de samenkomst. Wat de inhoud betreft: *er is niet of nauwelijks de oproep tot bekering*. We waren zondaar, maar we zijn kinderen van God. Hij zal ons zegenen, als wij maar Zijn wil doen. En dan komt er weer zoveel wat wij alle- maal moeten. In de Reformatie is juist herontdekt dat de gelovi- ge 'tegelijk zondaar én gerecht- vaardigde' is. En niet alleen Lu- ther, maar ook Paulus leert dat al (Romeinen 7). Het belangrijkste kenmerk van een christen is dan ook de *ootmoed*. Waar de ver- wondering over de genade en de houding van de bedelaar ont- breekt, worden de dingen van- zelfsprekend. En dan valt alle accent op het '*overwinningsle- ven*'. Ten diepste wordt zo o ver de twijfel heengeleefd en wordt geen rekening, gehouden met de weerstanden die er in liet hart van onze mensen zijn om ons geheel en al aan Christus toe te vertrouwen. Er zijn veel woorden die op de klank al bekend voor- komen, maar het is de vraag of er toch niet sprake is van *een ander geestelijk klimaat*. Tegelijkertijd mogen wij ons afvragen of die

verwondering hij **ons** wel gevon- den wordt. Kunnen wij in ons leven niet vaak gemakkelijk voorbijaan aan het Evangelie? Waar is de liefde tot het Woord in al Zijn breedte en diepgang en waar zijn de vruchten daarvan te merken?

Als laatste punt noemen wij de *openheid, de ongedwongenheid en gastvrijheid* van evangelische gemeenten. Men is erop gericht anderen te winnen voor het Evangelie. In de samenkomst zijn daarom zo weinig mogelijk drempels die vervreemdend kun- nen werken. Buitenstaanders voelen zich snel thuis. En hoewel hier meer van gezegd kan wor- den, moeten wij vooralsnog ons- zelf op deze open houding naar elkaar en naar huitenkerkelijken maas eens nakijken.

V Welke gevolgtrekking is er voor onze gemeente te maken?

Door kerkenraad, hoofdbestuur JV en catecheten is het bovenge- noemde besproken. Daarvan kunnen de volgende punten genoemd worden.

Wat voor onze gemeente heel erg nodig is, is het *kennen én kunnen verwoorden van de eigen traditie*. Waar dat ontbreekt staan we te gemakkelijk open voor allerlei andere opvattingen. Tege- lijk doen we onszelf (persoonlijk en als gemeente) tekort als de rijkdom van de gereformeerde belijdenis niet steeds opnieuw wordt beleefd en vruchtbaar gemaakt in de praktijk van het leven. Een centrale plaats ook in dit opzicht heeft de prediking. Daarnaast zal vooral *tijd gesto- ken moeten worden in de toerus- ting*. Concreet gaat het daarbij om de geloofsopvoeding en het gesprek in de gezinnen, de cate- chese, gemeenteavonden, het Singelblad, de JV, wellicht een vorm van ouderencatechese. Jon- geren en ouderen die twijfel of vragen hebben hij de leer of de praktijk van de kerk, worden

hierbij uitgenodigd deze vragen kenbaar te maken aan wijk- of jeugdouderling.

Nodig is *veel aandacht voor de jeugd*: kinderen en jongeren. Dat geldt voor de prediking en zeker ook voor het gemeentelven. Dit betekent niet een volgen van alles wat zij willen (al blijkt dat meestal trouwens erg mee te vallen), maar het vraagt een open en eerlijke houding. Als we hen willen toerusten en de bijbelse weg wijzen, zullen we die moeten voorleven. Daarbij is een zelfkritische houding geen teken van zwakte. Niet alleen voor de kerkenraad, maar voor ons allen is het een roeping de *onderlinge liefde* in de gemeente echt concreet inhoud te geven. Dat houdt in, acht geven op en meeleven met elkaar. Voorkomen moet worden dat mensen in de gemeente minder meetellen of zich eenzaam voelen (als dat ergens niet mag voorkomen, dan in de gemeente!). Belangrijk is een goed functioneren van het pastoraat- en diaconaat, huisbijbelkringen, HVD en jeugdwerk. Het is verdrietig als gemeentelieden vertrekken vanwege een andere visie op de doop, de ambten, de belijdenis en het gemeente-zijn. Het is extra verdrietig als men zou vertrekken vanwege gebrek aan aandacht, eensgezindheid, liefde en betrokkenheid. Lazen we steeds opnieuw zoeken een gemeente te zijn zoals de Heere Jezus bedoelt.

Persbericht

Noodhulp aan ontheemden in Dessie, Ethiopië

TEAR fund, Woord en Daad en ZOA-Vluchtelingenzorg gaan de komende drie maanden in het Zuid-Wollo district in Ethiopië noodhulp verlenen aan ontheemden. Deze noodhulp omvat de distributie van voedsel, kookgerei en dekens. Tevens worden medicijnen beschikbaar gesteld. Hiervoor is voorlopig een bedrag van ruim een half miljoen gulden nodig. Uit onderzoek bleek dat de groep van ontheemden in dit gebied geen officiële voedselhulp ontvangt.

In de laatste drie jaren is er in grote delen van Oost-Afrika te weinig regen gevallen, waardoor oogsten mislukt zijn. Daarnaast draagt een reeks van gewapende conflicten bij aan de schrijnende noodsituatie. Volgens het Wereld Voedsel Programma van de Verenigde Naties worden op dit moment ruim 12 miljoen mensen bedreigd in de Hoorn van Afrika. De droogte treft alleen al in Ethiopië ongeveer 8 miljoen mensen. De rampsituatie wordt verergerd door de al bijna 2 jaar durende grensoorlog met Eritrea.

Een groep van zo'n 22.000 ontheemden heeft een onderkomst gezocht in Dessie en omgeving. Dessie ligt enkele honderden kilometers ten noorden van de hoofdstad Addis Abeba. Een eerste golf vluchtelingen kwam binnen tijdens de Eritrese onafhankelijkheidsoorlog in de negentiger jaren, de tweede stroom kwam begin 1998 op gang na het uitbreken van het grensconflict tussen Ethiopië en Eritrea. Veel ontheemden zijn te zwak of te ziek om te werken. Voedsel is schaars door de

droogte, waardoor de voedselprijzen sterk gestegen zijn. Door het gebrek aan water komen huidziekten voor, maar ook tbc, diarree en infectieziekten zijn voorkomende ziektebeelden. Juist de groep ontheemden wordt hierdoor extra getroffen.

De drie organisaties willen, in samenwerking met lokale partnerorganisaties, voedsel distribueren in de komende drie maanden. Dit omvat onder meer olie, zout en linzen. Tevens wordt gestart met het verstrekken van identiteitspapieren aan de ontheemden. Dit is noodzakelijk voor een goede distributie van de goederen en het voedsel.